

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Arbejdskendskab (valgfag) Læseplan

2019

Indhold

---

1 Om læseplanens funktion	3
2 Læseplanens opbygning	4
3 Fagets formål og identitet	5
4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål	7
4.1 Kompetenceområdet virksomhed og arbejdsmarked	7
4.2 Kompetenceområdet job og karriere	8
5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	9
5.1 Virksomhed og arbejdsmarked	9
5.2 Job og karriere	10
6 Tværgående emner og problemstillinger	11
7 Tværgående temaer	12
7.1 Sproglig udvikling	12
7.2 It og medier	12
7.3 Innovation og entreprenørskab	12
8 Referencer	13

---

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem folkeskolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål. Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisning i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområder er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres. Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

2 Læseplanens opbygning

Læseplanen for arbejdskendskab er bygget op, så den både kan være med til at skabe en grundlæggende forståelse for faget og fungere som et opslagsværk til brug ved tilrettelæggelsen af undervisningen.

Kapitel 3 beskriver arbejdskendskabs formål og identitet, samt hvordan faget relaterer sig til folkeskolens formål.

Kapitel 4 beskriver arbejdskendskabs to kompetenceområder: Virksomhed og arbejdsmarked, samt job og karriere. Indledningsvist beskrives den indbyrdes sammenhæng mellem kompetenceområderne ud fra en faglig helhedsforståelse og dernæst beskrives kompetenceområderne enkeltvis.

Kapitel 5 udfolder de i alt fire færdigheds- og vidensområder inden for de to kompetenceområder. Beskrivelserne tager udgangspunkt i de kompetencemål, der er for kompetenceområderne.

Kapitel 6 beskriver arbejdskendskabs rolle i tværfaglig og fællesfaglig undervisning med fokus på, hvordan faget giver eleverne mulighed for at anvende og udbygge de tilegnede færdigheder og kompetencer tværfagligt.

Kapitel 7 beskriver, hvordan faget kan bidrage til arbejdet med folkeskolens tværgående temaer.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Eleverne skal i faget arbejdskendskab opnå kompetencer til at kunne vurdere karriereveje og -muligheder.

Stk. 2. Eleverne skal gennem konkrete oplevelser og fordybelse tilegne sig alsidig viden om arbejdsmarkedet og arbejdslivet.

Stk. 3. Faget skal give eleverne viden om betingelserne på et foranderligt arbejdsmarked og i et foranderligt arbejdsliv.

Arbejdskendskab er et etårigt valgfag og kan placeres i 7./8./9.klasse. Eleverne kan efter eget ønske vælge valgfaget på flere årgange, hvorved undervisningen skal tilrettelægges således, at den enkelte elev udfordres i et passende omfang. Valgfaget arbejdskendskab bygger oven på det obligatoriske emne uddannelse og job. Valgfaget kan desuden indgå som en del af skole- og vejledningsindsatsen for elever, som vurderes ikke uddannelsesparate og ligeledes indgå i øvrige uddannelses- og vejledningsaktiviteter.

At forstå sig selv som ligeværdig deltager i et demokratisk samfund er også at være en del af forpligtende fællesskaber med de rettigheder og pligter det indebærer. Arbejdsmarkedet, arbejdspladser, virksomheder og fagforbund er en del af det demokratiske samfunds fællesskaber, og i mødet med dem, kan eleverne få forståelse for forhold, vilkår og betingelser, som skaber rammerne for de muligheder der er i erhvervsliv, fag, brancher og professioner.

Karrierebegrebet

Når der i faget arbejdes med begrebet *karriere*, er det ud fra en forståelse af karriere som en persons erhvervsmæssige løbebane i bred forstand. En karriere forstås ikke som forklaring på personers opstigning i et arbejdsrelateret hierarki, men derimod som livslang og livsbred. En karriere indeholder derfor alle de elementer som har betydning både før, under og efter et liv med uddannelse og arbejde. Med denne forståelse af karriere indfanges den kompleksitet, der opstår i kraft af, at mennesker lever et liv, samtidig med at de skaber rammerne for det.

(Højdal og Poulsen 2012).

Faget arbejdskendskab kendetegnes ved et indhold, der skal bidrage til at udvide og styrke elevernes perspektiver på fremtidige muligheder på arbejdsmarkedet og give dem kompetencer til at vurdere karriereveje og -muligheder. En stærk kobling mellem viden, konkrete oplevelser og kompetencer til at vurdere egne karriereveje og -muligheder, er fagets

omdrejningspunkt. Eleven skal ud i virkelighedens arbejds- og erhvervsliv og møde de mennesker, som agerer i det. Faget skal bidrage til, at eleverne udvikler tillid til egne forudsætninger i forhold til fremtidige muligheder på arbejdsmarkedet og kompetencer til at tage stilling og handle.

Gennem elevernes fordybelse og oplevelser i aktiviteter og forløb, vækkes deres nysgerrighed og virkelyst i forhold til deltagelse på arbejdsmarkedet, men også til videre uddannelse. Der skabes indsigt i, hvordan arbejdsmarked, brancher og erhverv påvirkes af forhold og betingelser lokalt, nationalt og internationalt, fx af den teknologiske udvikling og globale konkurrence.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

Arbejdskendskab består af kompetenceområderne virksomhed og arbejdsmarked samt job og karriere med tilhørende kompetencemål og færdigheds- og vidensområder.

De to kompetenceområder udgør en helhed i forhold til elevernes alsidige udvikling, herunder at eleverne udvikler tillid til egne forudsætninger og kompetencer til at tage stilling og handle fx i forhold til fremtidige uddannelses- og karriereveje.

Fagets omdrejningspunkt er, at eleverne gennem viden og oplevelser skal gøre sig refleksioner i relation til at vurdere egne karriereveje og -muligheder. I tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen er det centralt, at der veksles mellem det generelle og specifikke. Gennem tilegnelse af generel viden om forhold på arbejdsmarkedet og via konkrete oplevelser og møder med repræsentanter fra arbejdsmarkedet, får eleven indsigt i, hvordan disse forhold specifikt har betydning for elevens egne karriereveje og beskæftigelsesmuligheder.

Fagets helhed udgøres af de to kompetenceområders indhold, som samlet bidrager til elevens tilegnelse af viden og vurdering af egne muligheder. I praksis vil et samspil mellem fagets kompetenceområder være nødvendig, for at opfylde fagets formål om, at eleverne gennem fordybelse og konkrete oplevelser skal tilegne sig alsidig viden om forhold og betingelser på arbejdsmarkedet og i arbejdslivet, og samtidig skal opnå kompetencer til at vurdere karriereveje og -muligheder.

De to kompetenceområder er kendetegnet ved, at virksomhed og arbejdsmarked forholder sig til generelle forhold, mekanismer, vilkår og betingelser i elevens omverden, mens job og karriere forholder sig til elevens viden og specifikke vurderinger i et personligt perspektiv.

Vekselvirkningen mellem forhold i omverdenen og elevens egen verden og personlige perspektiver, er centralt i faget, og dette knytter an til progressionen i elevens karrierelæringsproces, som foregår dels i samspil med andre, dels i forhold til elevens egne refleksioner. Når eleverne opdager og gør sig erfaringer med forhold og vilkår i omverdenen, gøres det sammen med andre. Hvordan der ordnes, sorteres, udvælges og fokuseres i forhold til, hvad der er særlig betydningsfuldt for den enkelte, er individuelle refleksioner og subjektive vurderinger. Når det, læringsprocesserne har ført til af viden, forståelse og mening udledes, forhandles og deles, foregår dette igen i samspil med omgivelserne. (Law 2010). For at opfylde fagets formål såvel som begge kompetencemål, må der i faget skabes rum for læringsprocesser, som bidrager til, at eleverne sammen tilegner sig viden og erfaringer, men også hver for sig får mulighed for at forholde sig til personlige perspektiver og vurderinger af karrieremuligheder og -veje. Undervisningen må derfor hele tiden skabe forbindelse imellem generelle forhold og elevernes vurderinger af disse forhold i et personligt perspektiv.

4.1 Kompetenceområdet virksomhed og arbejdsmarked

Kompetenceområdet virksomhed og arbejdsmarked sigter mod, at eleverne tilegner sig viden om og kan diskutere mekanismer og strukturer på arbejdsmarkedet og bliver i stand til at vurdere disse forholds betydning i en samfundsmæssig kontekst.

Ved konkrete møder med mennesker med forskellige jobfunktioner (fx leder, ansat, selvstændig, iværksætter mv.), skabes der grundlag for, at eleverne kan vurdere forhold af betydning for arbejdsmarked og virksomhed. Når eleverne oplever forhold af betydning for den enkelte medarbejder, virksomhed eller branche, lærer de om arbejdsmarkedets mekanismer og strukturer, og disses betydning for samfundet og for deres egne muligheder. Virksomhed og arbejdsmarked kredser derfor om, at eleverne bliver nysgerrige på arbejdsmarkedets betydning for forhold i samfundet, og får lyst til at lære mere.

4.2 Kompetenceområdet job og karriere

Job og karriere sigter mod, at eleverne tilegner sig viden om vilkår, betingelser, forhold og muligheder i arbejdsliv og karriere, og kan vurdere disse i et personligt perspektiv. Eleverne får mulighed for at undersøge og møde mennesker i de forskellige former for jobs, der findes, og får herved indsigt i de vilkår og forhold der er for disse lokalt, nationalt og globalt. Når eleverne på den måde får forståelse for forskellige ansættelsesformer og relaterer disse oplevelser til egne overvejelser om uddannelse og job, får eleverne mulighed for at vurdere forskellige erhverv og beskæftigelsesmuligheder i et personligt perspektiv og herved styrke tilliden til deres egne muligheder.

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

Dette kapitel beskriver de færdigheds- og vidensområder, som udgør det faglige indhold, der leder frem mod kompetencemålet inden for fagets to kompetenceområder. Kapitlet er opbygget, så kompetencemålene beskrives først og dernæst udfoldes de tilknyttede færdigheds- og vidensområder, og hvordan der med udgangspunkt heri kan arbejdes hen mod kompetencemålet.

For at skabe helhed og sammenhæng i faget, udvikling i fagets indhold og elevens faglige progression, er det væsentligt, at der i undervisningen arbejdes med flere færdigheds- og vidensområder og på tværs af kompetenceområderne i samme forløb. På den måde skabes rum for en progression i både indhold og læring, hvor elevernes tilegnelse og diskussion af alsidig viden skaber grundlaget for at både kompetencemål og fagets formål opfyldes. Fagets omdrejningspunkt er, at eleven gennem fordybelse og autentiske oplevelser tilegner sig viden, der skaber afsæt for udvikling af elevens kompetencer til at vurdere karriereveje og -muligheder. Ved at integrere indholdselementer fra flere videns- og færdighedsområder i samme aktivitet, kan der arbejdes med progression i både indhold og elevernes læring samtidig.

5.1 Virksomhed og arbejdsmarked

Dette kompetenceområde omhandler arbejdet med forarbejdning af materialer hen imod opfyldelse af kompetencemålet.

Kompetencemålet for virksomhed og arbejdsmarked:

Eleven skal kunne vurdere forhold af betydning for arbejdsmarked og virksomhed.

Med udgangspunkt i viden om og oplevelser med jobs, virksomheder og brancher, bliver eleverne i stand til at diskutere og vurdere hvilke forhold og mekanismer, der har betydning for arbejdsmarkedet og virksomheder.

Arbejdsmarkedsforhold

I arbejdsmarkedsforhold arbejdes der med viden om og diskussion af arbejdsmarkedets strukturer, mekanismer og samfundsmæssige betydning. Undervisningen skal derfor føre frem til, at eleverne på nuanceret vis kan vurdere betydninger af forskellige forhold på arbejdsmarkedet. Det gøres ved, at der i det faglige indhold og ved konkrete besøg og medvirken af gæstelærere på skolen, inddrages en variation af virksomheder og faglige organisationer. Når eleverne undersøger sammenhænge og forskelle mellem lokale, nationale og internationale forhold er det med udgangspunkt i konkrete virksomheder, der agerer i de forskellige arenaer.

Undervejs i forløbet arbejdes med, hvilken betydning forhold, strukturer og mekanismer på arbejdsmarkedet har for elevernes egne fremtidsforestillinger og -muligheder, så aktiviteterne indgår i deres personlige overvejelser om karriereveje og -muligheder.

Brancher og virksomheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne tilegner sig viden om virksomheder, brancher og entreprenørskab og sigter hen imod, at eleverne kan vurdere forhold af betydning for virksomheder og branchers indretning og udvikling. Entreprenørskab forstås her som at se et behov, få den gode ide og handle på den, ved at etablere og videreudvikle en virksomhed.

Eleverne undersøger typer af små og store virksomheder, og hvilke forhold der har betydning for virksomhedstyper og brancher, fx selvstændige erhverv, offentlige og socialøkonomiske virksomheder, organisationer og små iværksættere. Der skabes også mulighed for sammenligning og vurdering af forskelligheder inden for virksomheder og brancher, både historisk, aktuelt og i fremtiden.

Det faglige indhold i brancher og virksomheder lægger op til varierede aktiviteter, som ud over besøg og kontakt til det lokale erhvervsliv og foreninger, med fordel kan indeholde praktiske aktiviteter med entreprenørskab.

5.2 Job og karriere

Kompetencemålet for job og karriere:

Eleven skal vurdere vilkår og muligheder i erhverv og beskæftigelse.

Ved at møde mennesker i forskellige jobs og ansættelsesformer og få indsigt i forskellige jobfunktioner og iværksætteri, kan eleverne vurdere betydningen af ansættelses- og arbejdsforhold samt nationale og globale karriereveje og beskæftigelsesmuligheder i et personligt perspektiv.

Erhverv og job

I undervisningen undersøges ansættelses- og arbejdsforhold samt iværksætteri, således at eleverne bliver i stand til at vurdere den betydning disse har i relation til erhverv og beskæftigelse. Der arbejdes med elevernes viden om ansættelses- og arbejdsforhold for forskellige faggrupper, fx iværksættere, projekt- og konsulentansættelser, kontraktansættelser og freelance-virksomhed.

Der tages udgangspunkt i, at eleverne tilegner sig viden og oplevelser i autentiske miljøer, såsom private og offentlige virksomheder. Viden, fordybelse og oplevelser med arbejdsfunktioner i forskellige jobs samt inddragelse af eksempler fra elevernes egne netværk og fritidsjobs, bidrager til elevernes vurderinger af ansættelses- og arbejdsforhold.

Arbejdsliv og karriere

I undervisningen arbejdes med karriere- og beskæftigelsesmuligheder på det nationale og globale arbejdsmarked, og der sigtes imod, at eleverne kan vurdere disse i et personligt perspektiv. Undervisningen skal derfor skabe kobling til elevernes egne ønsker, fremtidsforestillinger og -valg. Der tilrettelægges aktiviteter i tilknytning til fx besøg på virksomheder og uddannelsessteder, så eleverne via møder med mennesker i autentiske miljøer får indsigt i forskellige veje i relation til karriere- og beskæftigelsesmuligheder.

I den forbindelse skabes opmærksomhed på, hvilke kompetencer, det kræver at kunne navigere i karriereforløb, som i en foranderlig og global verden er præget af mange valg. At håndtere arbejdsliv og karriere kan kræve mange forskelligartede kompetencer, fx at kunne træffe beslutninger, at kunne se muligheder og alternativer, at kunne navigere i forandringer, og at være bevidst om egne forudsætninger.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Dette kapitel beskriver og giver eksempler på, hvordan der i arbejdskendskab kan arbejdes sammen med folkeskolens andre fag og emner om tværgående emner og problemstillinger. Arbejdskendskabs temaer taler ind i flere af folkeskolens fag, og valgfagets varierede arbejdsformer lægger op til, at andre fag og emner inddrages. De kompetencer, som opøves i arbejdskendskab, kan i samspil med andre fags metodiske og faglige tilgange, anvendes i fælles- og tværfagligt arbejde. Det er oplagt, at man i arbejdskendskab sammen med historie og samfundsfag tværfagligt behandler emner, der drejer sig om samfundets og især arbejdsmarkedets historiske udvikling. I faget dansk kan der arbejdes tværfagligt med kommunikationsformer fx i jobansøgninger, imens der i matematik kan skabes kobling til arbejdskendskab ved udarbejdelse af budget for egen virksomhed, forståelse for skat og moms el. lign.

Valgfaget bidrager desuden til udvikling af elevernes praksisfaglige forudsætninger. Ved virksomhedsbesøg kan eleverne tilegne sig praktisk læring såvel som værksteds- og arbejdspladsfærdigheder. Dette giver indsigt i forskellige jobtyper og anledning til, at eleverne gør sig tanker om egen fremtid.

Arbejdskendskab kan desuden med fordel tænkes sammen med emner og aktiviteter i uddannelse og job, samt i uddannelses- og vejledningsaktiviteter, fx kollektiv og individuel vejledning, erhvervspraktik og brobygning. Faget kan desuden indgå som en del af skole- og vejledningsindsatsen for elever, som vurderes ikke uddannelsesparate.

Desuden giver fagets arbejdsformer mulighed for at kvalificere elevernes aktive deltagelse i andre skoleaktiviteter, fx under Åben Skole, hvor der etableres samarbejde mellem skole, lokalsamfund, virksomheder, foreninger mv.

7 Tværgående temaer

I dette afsnit beskrives, hvordan faget kan inddrage de tværgående temaer *sproglig udvikling, it og medier* samt *innovation og entreprenørskab*.

7.1 Sproglig udvikling

I arbejdskendskab udvikler eleverne et fagspecifikt ordforråd gennem forskellige sproglige aktiviteter i møde med fx erhvervsliv, brancher og fagpersoner. Der arbejdes med forskellige teksttyper, fx jobannoncer og stillingsopslag, og med, hvordan sproget og fagspecifikke udtryk bruges til formidling af viden i faget.

7.2 It og medier

Arbejdsformerne i arbejdskendskab kendetegnes ved læreprocesser, hvor eleverne anvender forskellige digitale hjælpemidler. Før et virksomhedsbesøg skal eleverne indsamle og sortere viden og eventuelt planlægge spørgsmål, de kan stille under besøget. Alt dette foregår som udgangspunkt digitalt. Eleverne orienterer sig via søgninger og arbejder analyserende, når de fx vurderer en virksomheds hjemmeside, brug af sociale medier og eventuelt andre digitale platforme. Eleverne kan her tage stilling til, hvilke målgrupper, den virksomhed, der skal besøges, har, og hvordan den pågældende virksomhed henvender sig digitalt til potentielle kunder. Eleverne kan desuden arbejde med digital ansvarlighed, når de overvejer, hvordan deres egen og den fælles viden skal præsenteres og deles på sociale medier, eller der kan arbejdes med, hvilken lovgivning virksomheder skal forholde sig til i forhold til deling af personoplysninger.

7.3 Innovation og entreprenørskab

I arbejdskendskab er det centralt, at eleverne udvikler innovative og entreprenørielle kompetencer, og forstår at den viden, de tilegner sig, kan skabe og omsættes til noget, der kan have værdi for både dem selv og andre. I innovation og entreprenørskab vægtes nye og originale ideer og forbedringer, og der lægges vægt på, at ideer og forbedringerne omsættes til handling i den virkelige verden. Innovation og entreprenørskab indeholder de fire dimensioner: Handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling. I arbejdskendskab kan der med fordel arbejdes med innovation og entreprenørskab ved et forløb, hvor udviklingen af produktidéer tager afsæt i undersøgelser af et aktuelt tema, fx madspild, og derfra arbejdes med etablering af egen virksomhed. Gennem fx brainstorming eller idéstafet udvikles idéer til virksomheder, der kan forhindre madspild, og der researches om og besøges virksomheder, der har madspild som udgangspunkt for deres forretningsidé. Egne ideer, besøg på virksomheder og research danner nu baggrund for udvælgelse af den bedste virksomhedsidé og hvilke produkter eller ydelser, der kan skabe værdi. Arbejdet med innovation og entreprenørskab bidrager til elevernes faglige, sociale og alsidige udvikling og motiverer dem til at indgå i samfundet som aktive medborgere, iværksættere og innovative medarbejdere.

8 Referencer

Euroguidance Network: Career Management Skills Framework,
<http://www.leaderproject.eu/cms-framework.html>. Hentet: 29-05-2020

European LifeLong Guidance Policy Network (2012) Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit. Jyväskylä. Finland.

Højdal, Lisbeth & Poulsen, Lene (2012) Karrierevalg. Teorier om valg og valgprocesser. Schultz.

Law, Bill (2010) Building on what we know. Career Learning Thinking for the contemporary working life. The career learning café.

Law, Bill & Watts, A.G. (2003) The DOTS analysis. The original article. The Career Learning Network.

Neary, S., Dodd, V. and Hooley, T. (2015). Understanding Career Management Skills: Findings From the First Phase of the CMS Leader Project. Derby: International Centre for Guidance Studies, University of Derby.

Poulsen, Bo Klindt; Thomsen, Rie; Buhl, Rita; Hagemeyer, Ida Andrén (2016) Udsyn i Udskolingen. KL og Danmarks Lærerforening.

Thomsen, Rie (2014) Karrierekompetence og vejledning i et nordisk perspektiv-Karrierevalg og karrierelæring. NVL & ELGPN concept note. Oslo: NVL.

**Arbejdskendskab (valgfag)
- Læseplan 2019**

Udgivet i 2020

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:
www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

